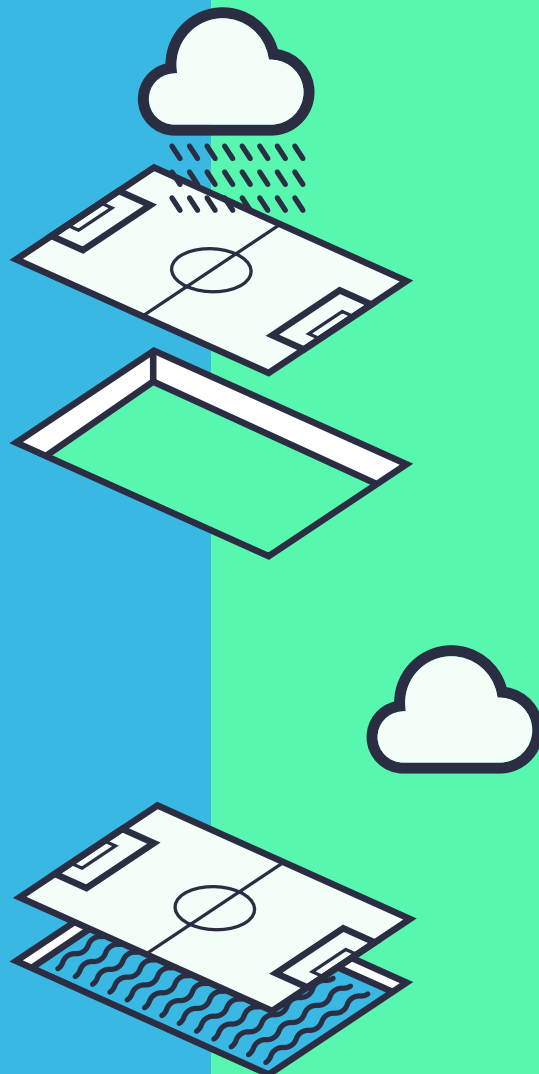

Succesvol verduurzamen in de sportsector doe je zo

We merken allemaal de gevolgen van de klimaatverandering: plotselinge hitte, lange periodes van droogte, plotse zware regenbuien.

Om daar wat aan te doen hebben we het klimaat-akkoord ondertekend. In heel Nederland nemen we maatregelen. Ook in de sportsector gaan we in versneld tempo verduurzamen. Dat levert behalve veel energie, ook geld én een gezonde sportomgeving op.

De rijksoverheid, sport en gemeenten trekken samen op om deze ambities waar te maken.

We gaan aan de slag met 10.000 sportaccommodaties die door 22.000 sportverenigingen en sportondernemers gebruikt worden en die samen maar liefst zo'n 5,7 miljoen vierkante meter beslaan.

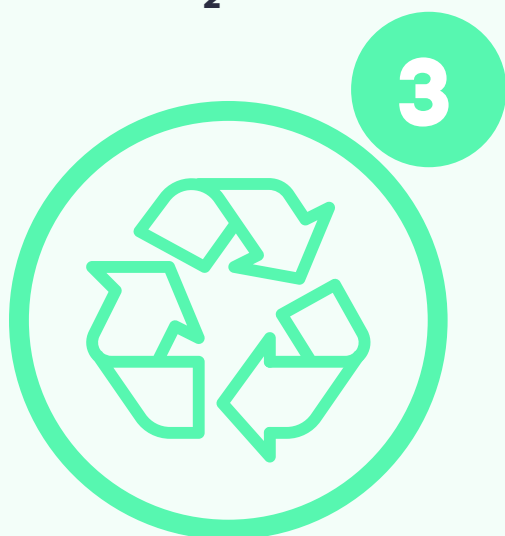
Ambities

**alle
sportaccommodaties
CO₂-arm**

**geen
gewasbeschermings-
middelen**

**gebruik circulaire
materialen**

**klimaatadaptieve
sportomgeving**

De opgave

22.000
sportverenigingen
en sportondernemers

5,7 mln
vierkante meter

10.000
sportaccommodaties

65%
eigendom gemeenten

35%
eigendom andere partijen

5,7 mln m²

We gaan aan de slag met **10.000 sportaccommodaties** die door **22.000 sportverenigingen en sportondernemers** gebruikt worden en die samen zo'n **5,7 miljoen vierkante meter** beslaan.

60 tot 70%

van de sportaccommodaties is in eigendom van de gemeenten. (*Voor deze accommodaties gelden ook de afspraken die gemaakt worden in de Routekaart voor Gemeentelijk Vastgoed).

30-40%

van de accommodaties is in bezit van andere partijen dan de gemeente. Hierbij is sprake van vastgoed van zowel sportondernemers (bijvoorbeeld fitness) als de georganiseerde sport (voetbal, tennis, hockey, golf).

Hoe gaan we deze ambities waarmaken?

Partners

De partners van deze Routekaart – de georganiseerde sport, het Rijk en de gemeenten – nemen sportclubs bij de hand om deze ambities samen waar te maken.

Er is een landelijk netwerk van adviseurs opgericht die clubs – sportondernemers en de georganiseerde sport – met raad en daad bij staan bij het verduurzamen van de sportclub.

Deze adviseurs werken onder regie van NOC*NSF en zijn werkzaam bij: de Groene Club, SportStroom, Sport Service Noord Brabant, Team Sportservice en Sport Drenthe. Dit netwerk wordt mogelijk nog uitgebreid.

Dus: wil je als sportclub of sportorganisatie verduurzamen? Meld je dan aan via: sportakkoord@nocnsf.nl en het traject wordt in gang gezet. Om te beginnen komt één van bovengenoemde adviseurs bij jouw club op bezoek, waarna dit stappenplan wordt doorlopen:

1 **Energiescan**

- Nulmeting op locatie
- Toelichting op het energiepotentieel en mogelijke maatregelen op locatie
- Ondersteuning bij het vinden van subsidiemogelijkheden en fiscale voordelen

2 **Plan van aanpak**

- Voorlopige keuze voor te nemen maatregelen
- Accorderen van de investering binnen de sportvereniging

3 **Onderzoek naar 'best value'-maatregelen**

- Begeleiding bij het opvragen van (lokale) offertes

4 **Uitwerken business case inclusief financieel advies**

- Ondersteuning bij het aanvragen leningen en subsidies en borgstelling bij de Stichting Waarborgfonds Sport.

5 **Realisatie**

- Hulp bij het implementeren en monitoren van energiebesparende maatregelen.

Duurzaamheidstour

NOC*NSF nodigt verenigingsondersteuners en sportondernemers uit om deel te nemen aan de Duurzaamheidstour die VSG organiseert. Dit zijn 27 bijeenkomsten voor gemeenten en andere professionals die aan de slag gaan met het verduurzamen van eigen sportvastgoed. Ze zijn gepland bij duurzame sportaccommodaties verspreid over het hele land. De deelnemers worden meegenomen in de Routekaart verduurzaming sport, waarbij ze hun eigen route bepalen om sportaccommodaties binnen de gemeente of regio te verduurzamen.

Welke financiële steun is er voor sportclubs?

Er is een aantal maatregelen getroffen om sportclubs en organisaties financieel op weg te helpen bij hun verduurzamingsplannen. Zo is het waarborgstellingskapitaal van de Stichting Waarborgfonds Sport de afgelopen jaren met 12,5 miljoen euro verhoogd om meer borgstellingen voor verenigingen mogelijk te maken.

Bovendien kunnen sportclubs voor hun verduurzamingsplannen tegen financieel gunstige voorwaarden lenen bij de BNG Bank en de NVB.

Sportverenigingen kunnen via de [BOSA regeling \(Bouw en Onderhoud SportAccommodaties\)](#) extra subsidie krijgen op duurzame maatregelen in hun accommodatie.

Voor sportondernemers zijn er fiscale regelingen zoals de [EIA \(Energie Investeringsaftrek\)](#) en de [MIA/Vamil \(Milieu Investeringsregelingen\)](#) die hen als bedrijf kunnen ondersteunen. Daarnaast bestaan de subsidieregelingen ISDE en SDE+ voor ondersteuning van duurzame energieproductie en efficiënte verwarmingsapparatuur.

Ook provincies en gemeenten hebben met regelmaat ondersteuningsregelingen. Raadpleeg daarvoor hun websites.

1

In 2050 moeten alle sportaccommodaties CO₂-arm zijn

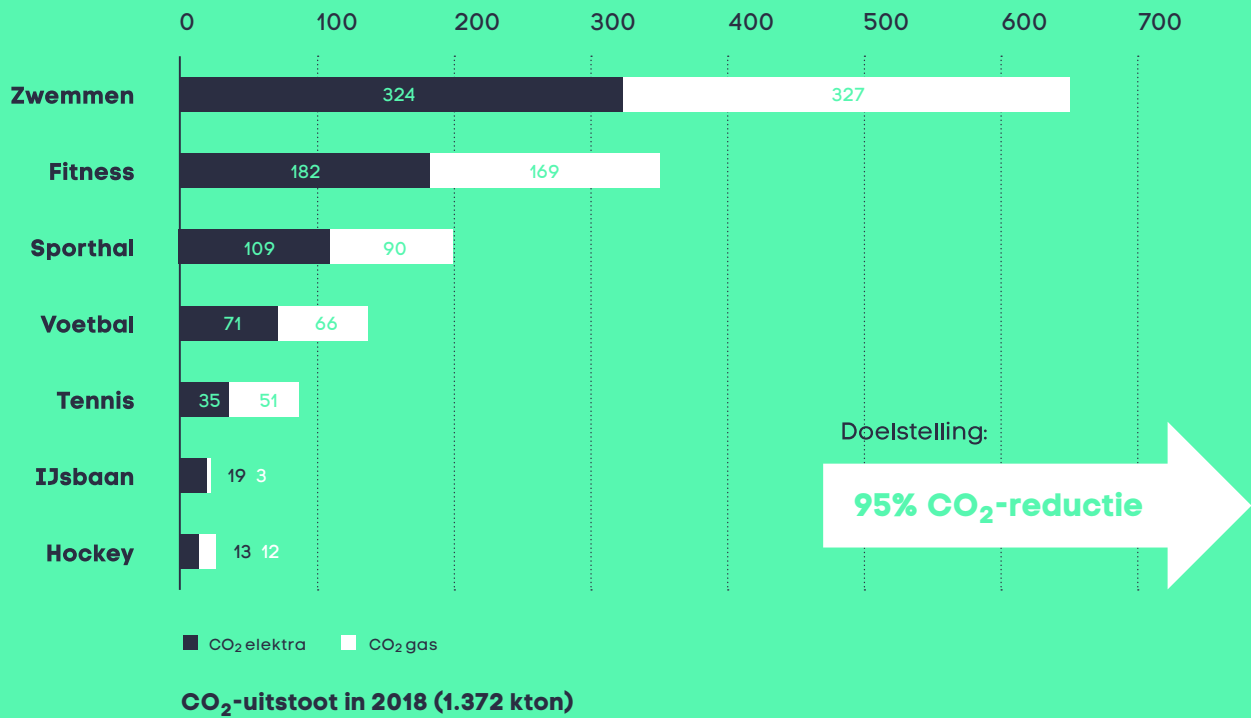
Het voornaamste doel van de hiervoor beschreven aanpak is CO₂-reductie. Naast het einddoel in 2050 is er een tussentijdse doelstelling van 49% CO₂-reductie in 2030.

Wat is de situatie nu?

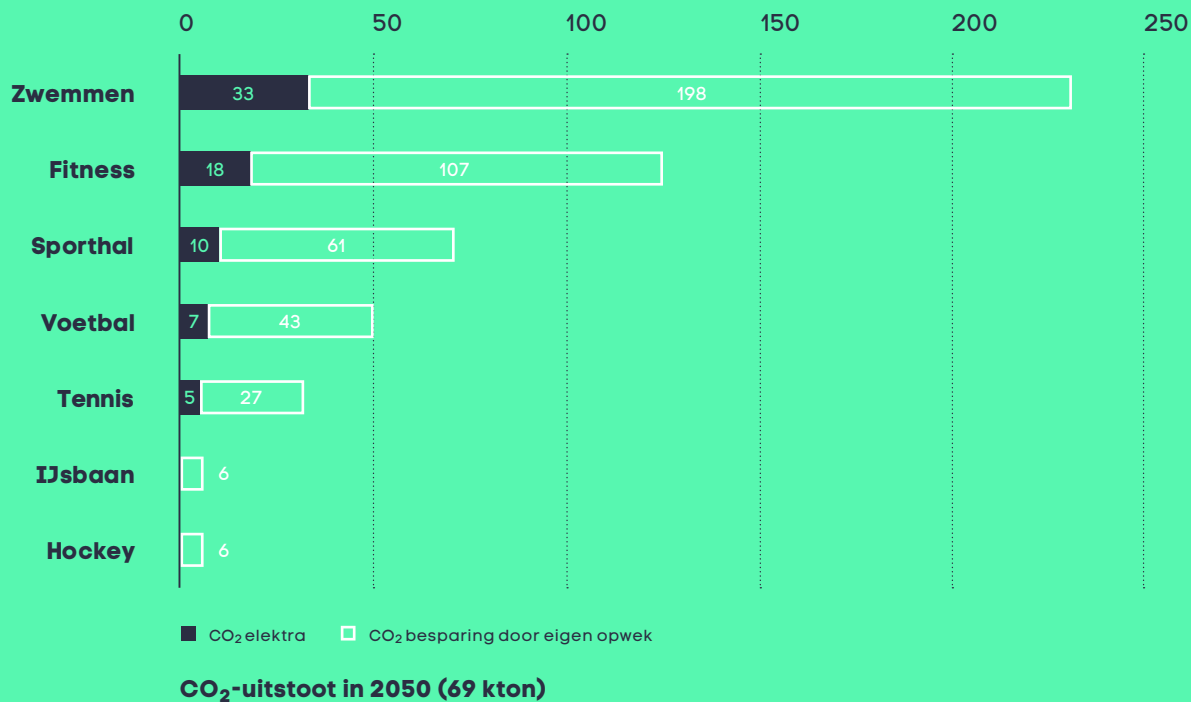
Er is een nulmeting uitgevoerd voor het sportvastgoed: het energieverbruik dat in 2018 is gemeten. Deze nulmeting laat zien dat zwembaden, sporthallen, voetbal- en fitnessaccommodaties hierin het grootste aandeel hebben.

Hiermee is meer dan 90% van het energiegebruik in beeld gebracht. De overige 10% energiegebruik is versnipperd over een groter aantal kleinere sporten.

2018: Totale CO₂-uitstoot per sector (kton CO₂)*

2050: Totale CO₂-uitstoot per sector (kton CO₂)*

Bron

Mulier Instituut, Kadaster en CSR manager

*Voor het doelverbruik van 2050 geldt dat er 95% CO₂-reductie is ten opzichte van 2018

Monitoring

De begeleiding van de clubs en de bijbehorende verduurzamingsmaatregelen worden gemonitord. Zo weten we precies of we op schema lopen met onze ambities.

Tot en met 2021 is het doel 500 begeleidingstrajecten per jaar te vervullen (inclusief 2019), zodat we eind 2021 1500 begeleidingstrajecten hebben afgerond.

Daarnaast worden innovaties voor verduurzaming van de sportinfrastructuur gestimuleerd door het organiseren van challenges.

Verduurzaming wordt een onderdeel van de lokale sportakkoorden die nu gesloten worden. Hierbij is een belangrijke taak weggelegd voor de lokale sportadviseur

We kunnen in de sportsector veel van elkaar leren, dus is het belangrijk mooie voorbeelden te delen, om elkaar te stimuleren en te inspireren: [Bij 's lands duurzaamste sport-school wekken fitnessers zélf energie op.](#)

2

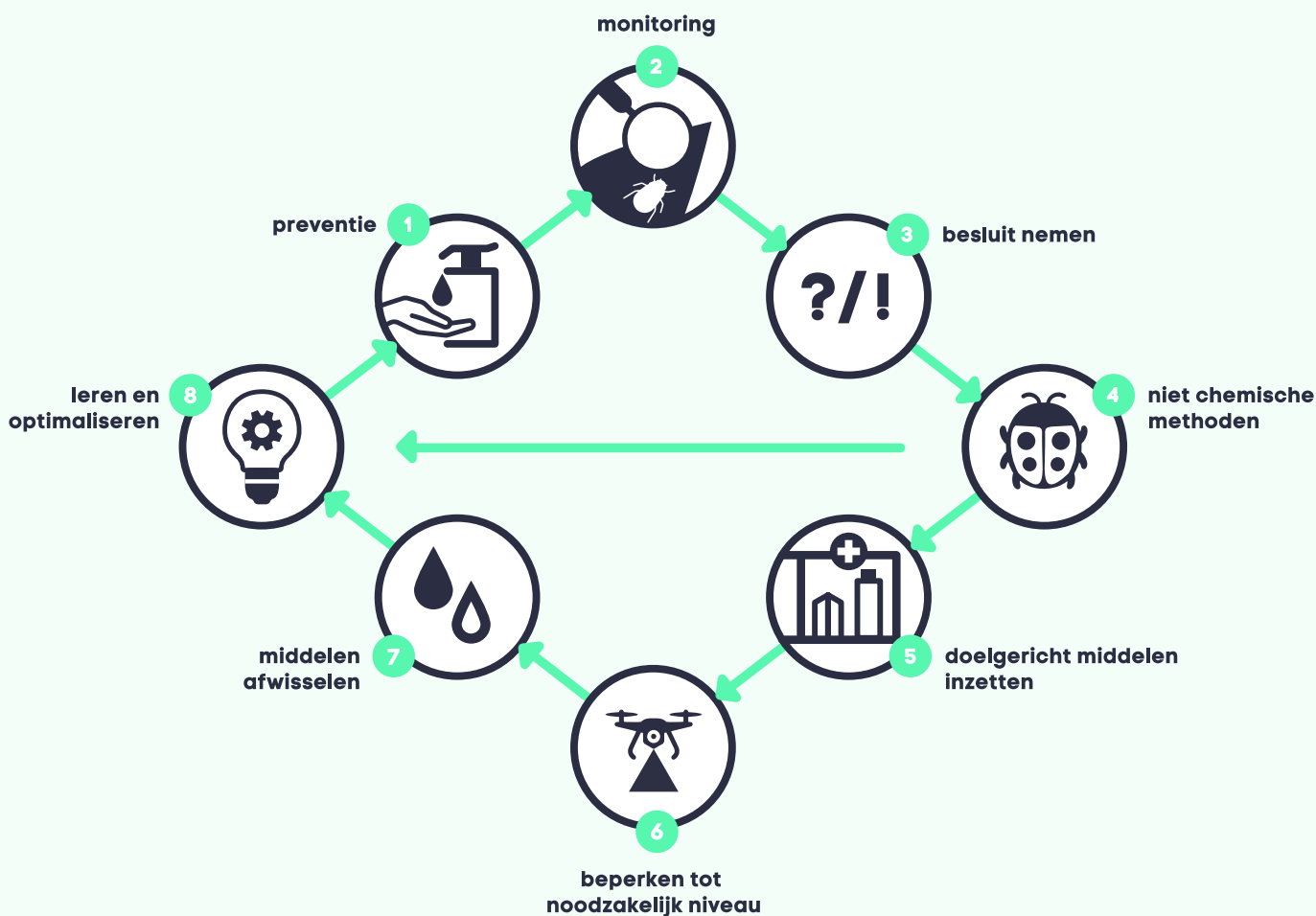
Gewasbeschermingsmiddelenreductie

In 2015 hebben NOC*NSF, Vereniging Sport en Gemeenten, brancheverenigingen in de sport en cultuurtechniek en de Golfalliantie met de rijksoverheid de Green Deal Sportvelden gesloten. Deze loopt in 2021 af, maar gaat over in de afspraken in de Routekaart. Het doel is dat na 2022 geen gewasbeschermingsmiddelen meer worden gebruikt op sportvelden en in de tussentijd wordt het gebruik alleen nog toegestaan voor een beperkte lijst met (nog vast te stellen) te bestrijden plagen. Het gaat hierbij om bepaalde onkruiden, schimmels en insecten, en waar geen werkend alternatief voor is.

Integrated Pest Management

Bij gewasbescherming is Integrated Pest Management (IPM) voortaan het uitgangspunt. Deze zogeheten 'geïntegreerde bestrijding van ziekten en plagen', staat voor een manier van duurzaam onderhoud met minimale afhankelijkheid van chemische gewasbeschermingsmiddelen tegen ziekten en plagen. Preventie en het voorkomen van resistentie bij ziekteverwekkers staan centraal.

IPM wordt de komende tijd door het BSNC in samenwerking met de VSG en NOC*NSF geïntroduceerd bij beheerders van sportvelden. Hier hoort een handleiding en cursus en een app bij die beheerders helpt IPM toe te passen.

Strikt noodzakelijke situaties?

Met ingang van dit jaar mogen dus geen gewasbeschermingsmiddelen meer gebruikt worden op sportvelden, behalve:

- in die situaties waarin dat strikt noodzakelijk is en wanneer IPM voorwaardelijk is toegepast;
- in die resterende situaties worden alleen laag-risico gewasbeschermingsmiddelen ingezet zodra die voor de betreffende toepassing beschikbaar en voldoende effectief zijn.

Sportverenigingen moeten dus goed kunnen onderbouwen waarom ze niet zonder gewasbeschermingsmiddelen kunnen.

Hoe het werk van beheerders er in de praktijk precies uit komt te zien is te vinden in [het zorgplichtdocument](#).

Hoe is de golfsport met de Green Deal Sportvelden aan de slag is gegaan?

[“Het zit in ons DNA om met het landschap bezig te zijn”](#).

Monitoring

Er wordt een monitoringsysteem opgetuigd waarmee de toepassing van IPM en de afbouw van gewasbeschermingsmiddelen wordt bijgehouden. Voorlichting over IPM maakt onderdeel uit van de duurzaamheidsbijeenkomsten die worden georganiseerd. Best practises zullen worden gedeeld en daarnaast zal innovatie op het gebied van IPM en ander duurzaam beheer van sportvelden worden gestimuleerd.

2

Het gebruik van circulaire materialen

Als we steeds nieuwe producten aanschaffen, gebruiken en weggooien, heeft dat natuurlijk een negatieve gevolgen voor de aarde. Daarom willen we verantwoord omgaan met het materiaal dat we in de sport gebruiken, van accommodaties tot sportvelden, van pillonen tot kantinestoelen. Het nieuwe uitgangspunt is dat we producten en materialen gebruiken die na gebruik kunnen worden gedemonteerd en hergebruikt kunnen worden. Oftewel: de producten van nu de grondstoffen zijn voor later. Zo helpen we het afvalprobleem op te lossen en verkleinen we de CO₂ voetafdruk van de sportsector.

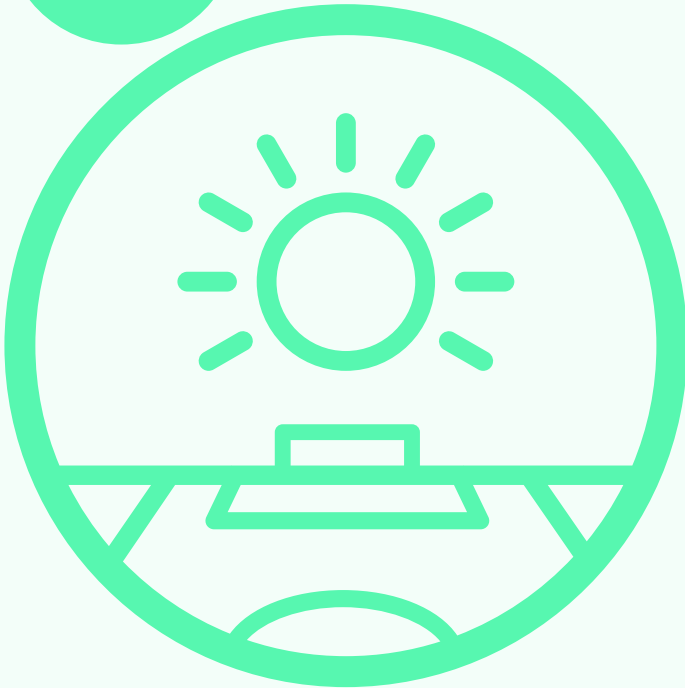
Actie

- Producenten en aannemers worden vanuit de sport gestimuleerd tot circulariteit bij de aanleg en renovatie van sportvelden en -banen. Waarbij ze uiteraard de eisen met betrekking tot de speelkwaliteit en veiligheid waarborgen.
- De komende tijd zullen de mogelijkheden worden onderzocht om tot (meer) multifunctioneel gebruik van sportvelden te komen.

Kunstgras recyclen

In Amsterdam wordt door een consortium van partijen een state-of-the-art fabriek gebouwd, waar straks kunstgrasvelden worden gerecycled.

3

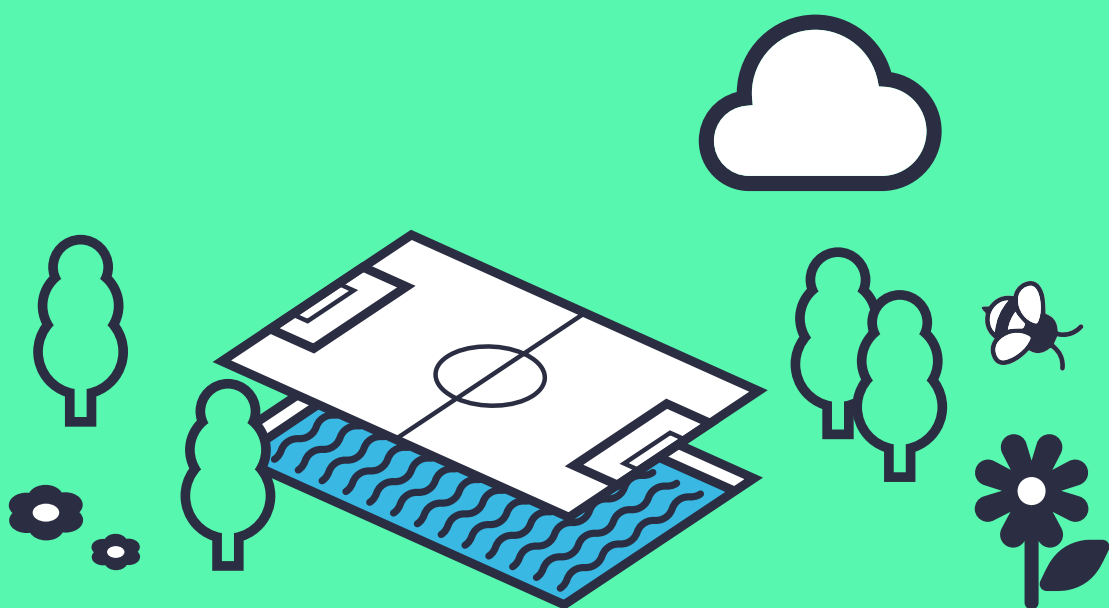
We maken de sportomgeving klimaatadaptief

Klimaatadaptatie is kortgezegd het aanpassen van de leefomgeving aan klimaatverandering.

Overheidspartijen hebben afgesproken dat Nederland in 2050 zo goed mogelijk klimaatbestendig en waterrobuust moet zijn ingericht.

Sportparken lenen zich hier gezien hun bestemming en vaak de ligging uitstekend voor. Denk aan wateropvang onder de sportvelden en meer groen op en rond de accommodatie, wat zorgt voor verkoeling. Op parkeerplaatsen kan 'waterpasserende verharding' worden aangelegd.

Er bestaat geen vastomlijnd format voor het klimaatadaptief maken van de sportomgeving. Goede voorbeelden bestaan wel, zoals de ondergrondse waterberging op Sportpark de Neul in St. Oedenrode. 'Als de Dommel buiten zijn oevers treedt, fungeert het sportpark als waterberging voor het hele gebied.'

**Wat kost
dit allemaal
en vooral:
wat levert
het op?**

Financiële inspanning

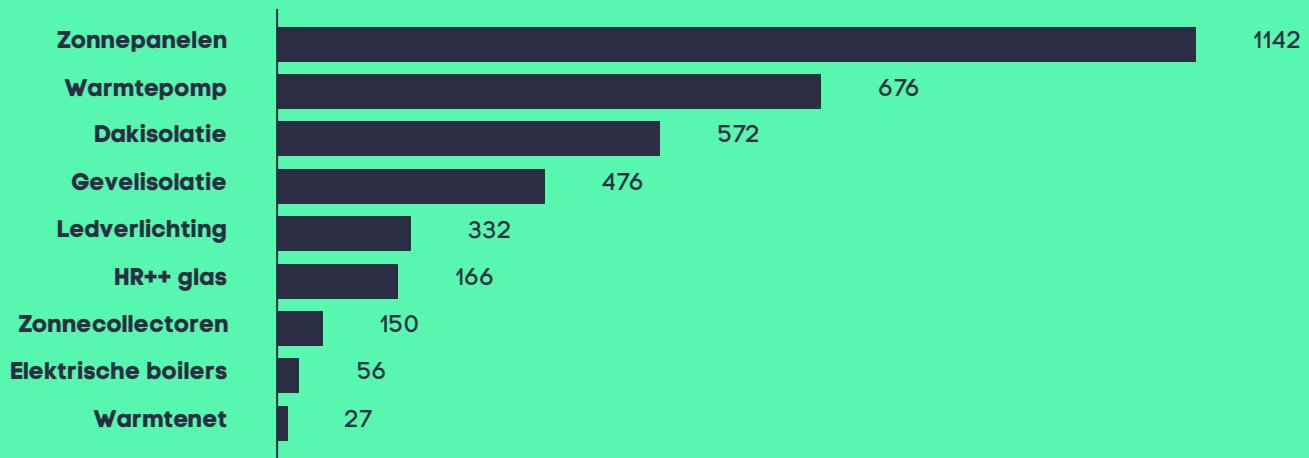
Voor de verduurzaming van sportgebouwen en -verlichting is een inschatting gemaakt van de kosten. Om de maatregelen tot verduurzaming te realiseren is de komende 30 jaar een financiële inspanning van grofweg 3,5 miljard euro nodig, uitgegaan van de natuurlijke vervangingsmomenten.

Zwembaden, sporthallen en voetbalaccommodaties beslaan ongeveer 90 % van deze investeringsopgave.

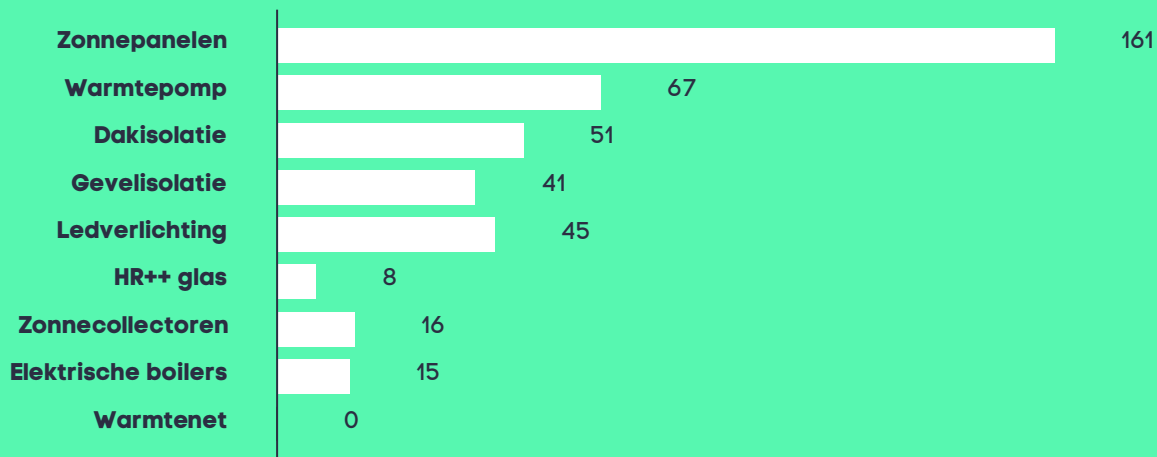
Tegenover deze kosten staan de baten. Nu zijn er nogal wat accommodaties die veel energie verbruiken, denk aan verouderde sportzalen en vooral ook zwembaden. Als gemeenten aan de slag gaan met een duurzame sportinfrastructuur, kan dat enorme besparingen opleveren.

Voor 3,5 miljard euro aan investeringen kan 350 miljoen euro jaarlijkse besparingen worden gerealiseerd. Zonnepanelen, warmtepompen en dakisolatie zorgen samen voor 70% besparing.

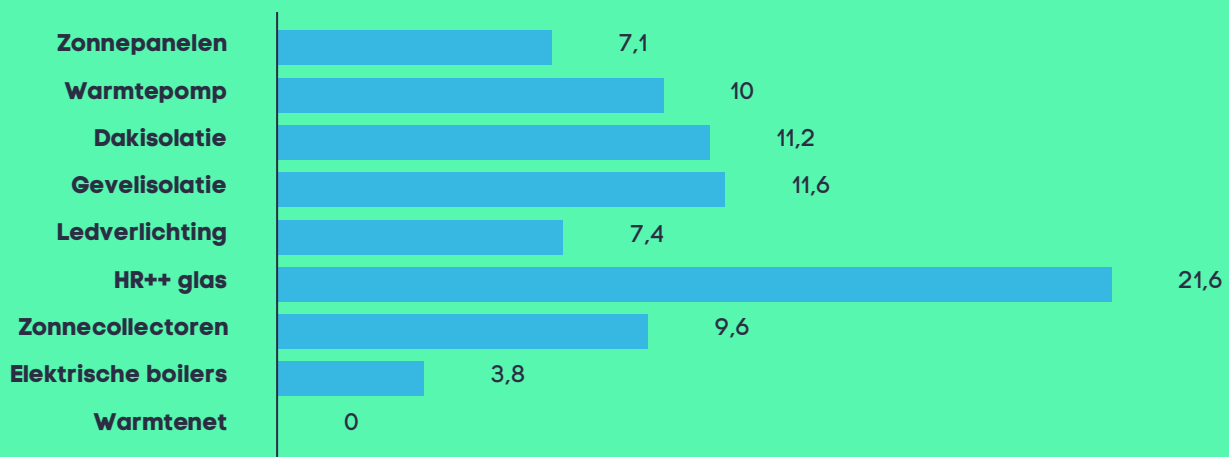
Totale investeringen per maatregel (mln. €)

Besparingen per maatregel (mln. €)

Terugverdientijd per maatregel in jaren (mln. €)

Bron
CFP Green Buildings & Mulier Instituut, 2019

Kennisplatform

Voor alle sportbestuurders, sportondernemers, ambtenaren, vrijwilligers en professionals die met deze Routekaart te maken hebben, is door Kenniscentrum Sport & Bewegen alle kennis, informatie en best practices samengebracht op het platform: www.duurzamesportsector.nl

Hier vind je bijvoorbeeld een praktisch stappenplan dat je kunt doorlopen als je aan de slag wil gaan om jouw sportvereniging te verduurzamen. Je vindt technologische en praktische kennis, je leest welke partijen je kunnen helpen, welke subsidiemogelijkheden er zijn, wat de wet- en regelgeving is, welke tools er voorhanden zijn, et cetera.

De Routekaart verduurzaming sport is een initiatief van het Rijk, de gemeenten en de georganiseerde sport.

WWW.DUURZAMESPORTSECTOR.NL